

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

İnternet Üzerinden Yapılan Mali ve Ticari İşlemlerin Hükümü
Said Hatib'e

Soru:

Esselamu Aleykum;

Örneğin ucuz olduğu bir zamanda Dolar ile Dinar, petrol, altın veya benzerlerini satın alıp pahalandığı zamanda da kar elde etmek için bunları satarak işlemde bulunmanın hükmü nedir? Tüm bunların internet üzerinde mevcut olduğu ve bankaya para aktarıp istenildiği zaman da onun geri çekilebildiği bilinmektedir...

İkinci bir soru: Para birimleri arasında değişim yaparken, bunları elden almak şart mıdır yoksa elden olmaksızın internet üzerinden almak yeterli midir?

- Soruya bir eklemede bulunayım: Şayet petrol alırsa, ona sahip olup teslim alması gerekiyor mu ve onu teslim almadan da satabilir mi?

Şayet kişi, petrol, demir, altın veya para aldığı anda, bunları Dolara çevirip Dolara olarak almadıkça onları teslim almasının imkânsız olduğu ve şayet petrol alırsanız onu petrol olarak almanızın imkânsız olduğu, aksine Dolara çevrildiği bilinmektedir.

Aynı şekilde İktisat Nizamı kitabında şöyle geçmektedir; (Bu malı satması kesinlikle caiz olmaz. Bu, alışverişin tamamlanması için teslim almanın şart koşulduğu; sayılan, tartılan ve ölçülen şeylerden sahip olunup da teslim alınmayan şeyleri kapsar. Mülkiyetin tamamlanması için teslim almanın şart olmadığı şeye gelince; bunlar, hayvan, ev, arazi ve benzeri şeyler gibi ölçülmeyen, tartılmayan ve sayılmayan şeyler olup satıcının bunları teslim almadan önce satması caizdir.)

Soru şudur: Bir şeyin ölçülen, tartılan veya sayılan mı olduğuna ya da olmadıklarına nasıl karar vereceğim? Hayvan ve ev gibi ölçülmeyen şeyler örnek verildi; ancak bizim ülkemizde koyun gibi bir hayvan satın alındığında onu tartıyoruz ve ağırlığına göre de satılıyor; dolayısıyla bu, tartılan oluyor. Ev de aynı şekildedir; zira bir daire veya iki daire deniliyor; dolayısıyla sayılıyor; o halde bunlar nasıl sayılmayanlar ve tartılmayanlar olarak değerlendiriliyor?

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh;

Tedavül konusu ile ilgili sizin sorunuza benzer bir soruya daha önce cevap vermiştik; şimdi size sorunuzla ilgili kısmı aktarıyorum:

[İnternet üzerinden işlemlerle ilgili ilk sorunuzun cevabına gelince; bu aşağıdaki şekildedir:

1- Petrol açısından olan soru net değildir:

Siz benzin istasyonunda aracınızı elektronik kartla doldurup, onu istasyon görevlisine verip sizin için aracınıza benzin doldurmasını mı istiyorsunuz? Şayet mesele bu şekildeyse caizdir; çünkü bedelin hesabınızdan çekilmesi bir veya iki gün gecikmiş olsa da, bu malı faiz olmadan borca satın almak caizdir; yani siz

malı (arabanız için benzin) teslim aldınız, o da bedelini hemen ya da bir iki gün sonra alır... Şayet vakıa böyleyse, bunda herhangi bir şey yoktur.

Ama şayet işlemde (karşılıklı alışveriş) kastedilen, sınırlı miktarda petrol alıp, sonra onu teslim almadan önce satmaksa, o zaman bu caiz değildir; çünkü bu malın satışında karşılıklı teslim almak şarttır. Nitekim Ebu Davud, Zeyd İbn Sabit'ten şöyle dediğini tahrir etmiştir: **“Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, tüccarlar onları konaklama yerlerine (evlerine) götürmedikçe malların satın alındıkları yerde satılmasını yasakladı.”** Yani bu mal, teslim alınıp götürülmedikçe satılmaz demektir... Zira karşılıklı teslim almak, satışının sıhhati için şarttır; ancak muayyen bir mala dair özel bir nâss olursa, sadece onun için caiz olur; bu ise burada söz konusu değildir... Binaenaleyh bu miktardaki petrolü teslim almadan satmak şer'an caiz değildir.

Şayet internet üzerinden e-kart (elektronik kart) yoluyla para ödeyerek bir petrol kuyusuna ortak olmayı kastediyorsanız, bu da caiz değildir; çünkü petrol kuyuları kamu mülkiyeti olup özel mülkiyet olarak sahiplenilemez...

Ama şayet başka bir şeyi kastediyorsanız, o zaman onu açıklayın...

2- Altın ve gümüşte işlem:

Altın ve gümüşe gelince; bunların birbiriyle veya nakit olarak alınıp satılmasının, peşin olması (elden ele) gerekir; tıpkı Buhari ve Ebu Davud'un Ömer'den tahrir ettikleri hadiste geçtiği gibi: **“الذَّهَبُ بِالْوَرَقِ رِبًا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ”** **“Altını gümüş ile değiştirmek peşin olmadıkça ribadır.”** Yani al ver (peşin) demektir. Bu nedenle altının gümüşle veya nakit olarak satın alınması, karşılıklı teslim alınmadıkça sahih olmaz...

Çünkü bizler, internet yoluyla işlemin (karşılıklı alışverişin) nasıl olduğuna baktığımızda, teslim almanın hemen olmadığını, aksine saatler veya günler alabileceğini gördük; bu nedenle altın ve gümüş satın alırken karttan hemen, yani elden ele peşin olarak çekilmedikçe internet üzerinden e-kart ile altın ve gümüş satın almak caiz değildir; zira altın ve gümüşü, sadece meblağ hesabınızdan çekildiği zaman teslim almış olursunuz... Dolayısıyla online işlemde teslim almak hemen olmamakta, aksine bir ya da iki gün sonra olmaktadır; o zaman caiz değildir...

3- Hisse senetlerinin ve tahvillerin tedavülü haramdır; çünkü hisse senetleri, şer'an batıl olan anonim şirketlerine aittir; çünkü tahviller, faizle bağlantılıdır. Nitekim bizler, anonim şirketler konusunu, İktisat Nizamı kitabının yanı sıra Malî Piyasalardaki Sarsıntılar kitapçığında ve diğer kitaplarımızda ayrıntılı olarak ele aldık ve meseleyi, Malî Piyasalardaki Sarsıntılar kitapçığında özetle aşağıdaki şekilde zikrettik:

[Bu hisseleri (hisse senetleri) ve borç senetlerinin alım satımıyla muamele etmenin hükmüne gelince; bu haramdır. Çünkü bu hisseler, şer'an batıl olan anonim şirketlerin hisseleri olduğu gibi bunlar, batıl bir sözleşmede ve batıl bir muamelede helal sermaye ile haram kârın karıştığı meblağları içeren senetler olup her bir senet, batıl bir şirketin varlıklarından bir pay değerindedir; nitekim bu varlıklar, batıl bir muameleyle karışmış olup şeriat bundan nehyetmiştir; dolayısıyla haram bir mal olup satılması ve satın alınması caiz değildir ve bunlarla muamele edilmez. Aynı durum banka hisseleri ve benzerleri gibi paranın faize yatırıldığı borç senetleri için de geçerlidir; çünkü bunlar da haram para meblağları

içermektedir; bu nedenle bunların satılması ve satın alınması haram olmaktadır; çünkü haram mal içeren bir paradır.] Bitti.

4- Dolar ve Avro gibi kağıt paraların internet üzerinden tedavülü de haramdır; çünkü karşılıklı teslim almak söz konusu değildir; zira bunda nakit değişimin olması gerekir; zira hemen teslim almak, altın ve gümüş için geçerli olduğu gibi aynı şekilde (para, yani fiyatlar ve ücretler olarak kullanılması) illetinden dolayı kağıt para için de geçerlidir. Nitekim 11/7/2004 yılına ait soru cevapta aşağıdaki şekilde söyledik:

[Mali değere sahip kağıtlar

Evet, faiz ve diğer para hükümleri açısından altın ve gümüş için geçerli olan bunlar için de geçerlidir; çünkü bu kağıtlarda (para, yani fiyatlar ve ücretler olarak kullanılması) illetinin gerçekleşmesi, bunların nakip para hükümlerini almasını sağlamaktadır.

Bu nedenle bu kağıtlarla faizli sınıfları satın almak, hadiste geçen (peşin) olma durumuna intibak eder, yani borca değil.

Mesele aşağıdaki şekildedir:

- Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **الدَّهَبُ بِالذَّهَبِ، وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ، وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ، وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ، وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ، وَالْمَلْحُ بِالْمَلْحِ، مِثْلًا بِمِثْلٍ، سَوَاءً بِسَوَاءٍ، يَدًا بِيَدٍ، فَإِذَا اخْتَلَفَتْ هَذِهِ الْأَصْنَافُ فَبِيعُوا كَيْفَ شِئْتُمْ إِذَا كَانَ يَدًا بِيَدٍ** **Altın altınla, gümüş gümüşle, hurma hurmayla, buğday buğdayla, tuz tuzla, arpa arpayla peşin ve eşit olarak değiştirilsin. Bu sınıflar farklı olunca, istediğiniz gibi peşin olarak alışveriş yapın.** [Buhari ve Müslim, Ubade İb es-Sâmit kanalıyla rivayet ettiler.]

Nâss, bu faizli sınıflar farklı olduğunda, bunları istediğiniz gibi satabileceğiniz, yani, eşit olmasının şart olmadığı hususunda gayet açıktır; ancak teslim almak şarttır. “Sınıflar” lafzı, tüm sınıflar yani altı sınıf için genel olarak gelmiş olup bir nâss olmadıkça bunlardan hiçbirisi istisna edilmez ki zaten nâss da yoktur; dolayısıyla hüküm, değişim (mübadele) değerleri ve fiyatları farklı olduğu sürece buğdayın arpayla, buğdayın altınla, arpanın gümüşle, hurmanın tuzla, hurmanın altınla, tuzun gümüşle ve benzerlerinin caiz olmasıdır; ancak peşin olacak, yani borçla değil. Dolayısıyla altın ve gümüş için geçerli olan, (para, yani fiyatlar ve ücretler olarak kullanılması) illetinin birleşmesinden dolayı kağıt paralar için de geçerlidir.] Bitti.

Altın alım satımında bu internet aracılığıyla işlemin nasıl yapıldığı incelendiğinde, teslim almanın veya ödemenin (settlement), sözleşme tarihinden itibaren bir veya iki gün geciktiği ortaya çıkmıştır.... Bu da üzerinde icma edilen ve Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in şöyle buyurduğu nâssa aykırıdır: **يَدًا بِيَدٍ** **Peşin olarak.** Buhari Bera İbn Azib’den şöyle dediğini tahric etmiştir: Biz Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem’e bunun hakkında sorduk, o da şöyle dedi: **مَا كَانَ يَدًا بِيَدٍ فَخُدُوهُ وَمَا كَانَ نَسِيئَةً فَذَرُوهُ** **Peşin olanı alınız; veresiye olandan vazgeçiniz.** Müslim, Malik İbn Evs İbn Hadesân’dan şöyle dediğini tahric etmiştir: Ömer İbn Hattab’ında bulunduğu bir toplantı yerine: “Bu paraları kim değiştirmek ister diyerek geldim.” Talha İbn Ubeydullah: “Elindeki altınları getir bize göster bakalım sonra onun değerindeki gümüşü hizmetçimiz gelince sana verelim” dedi. Bunun üzerine Ömer: Hayır vallahi olmaz ona gümüş paraları hemen vererek altını da ondan peşin olarak hemen alacaksın; çünkü Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu: **...الْوَرَقُ بِالذَّهَبِ رَبًّا إِلَّا هَاءَ وَهَاءَ** **Altını gümüş ile değiştirmek peşin olmadıkça ribadır...**

Buna göre Euro, Dolar ve diğer para birimlerinin internet üzerinden tedavülü, hemen-peşin olarak teslim alma olmadığından dolayı caiz değildir]] Bitti.

Ölçülen, sayılan ve tartılan hakkındaki sorunuzla ilgili olarak daha önce buna benzer bir soruya cevap vermiştik ki bu da aşağıdaki şekildedir:

12/02/2006 tarihli soru cevapta şöyle geçmektedir:

[Sayılan, tartılan ve ölçülen malın satışında bulunan gerçekliğe göredir.

...Piyasaya bir bakın, bu mal nasıl satılıyor? Adet olarak mı satılıyor; yani pazarda her tahıl tanesi şu kadar diye mi yoksa her biri bu kadar diye mi sesleniliyor? Tartıyla mı satılıyor; yani kilosu şu kadar diye mi sesleniliyor? Veya her bir metresi şu kadar diye mi sesleniliyor? Ya da her bir sa' şu kadar diye mi sesleniliyor?...

Şayet durum böyleyse o zaman bunlara, ister birinin isterse daha fazlasının vasfı olsun sayı, tartı ya da ölçüyle vasfedilmesi, yani malın tartı ve sayıyla vasfedilebilmesi intibak eder...

Örnek: Buğday ve arpa...tartı ve ölçüyledir.

Muz ve portakal... tartı ve sayıyadır (ki bazı ülkelerde adet olarak satılıyor)

Kumaş... ölçüyledir (Arşın ve metre).

Bu eşyaları teslim alırken vasfının belirlenmesi, bilgisizliği ortadan kaldırmak için önemli bir husustur; örneğin bana yanınızda sadece 100 kg buğday olduğu söylenildiğinde, vasfı belirlemek için yeterli değildir; aksine buğdayın türünün de belirtilmesi gerekir ki böylece tartı cehaleti ortadan kaldırmış olsun; ölçü ve sayı için de aynı şekildedir.

Ancak hayvan sayı ile mi satılıyor; yani her bir deve bin lira diye mi sesleniliyor; yoksa müşteri onu görüyor, ona bakıyor ve bu deve bin lira etmez deyip ikinci bir deveyi seçerek mi satılıyor? Zira her bir deve diğeriyle aynı mı ki satışı sayıyla olsun?

Peki daire, sayıyla mı, tartıyla mı yoksa ölçüyle mi satılıyor; yani kendisinin on dairesi olan bir adam, daire bin lira diyerek mi sesleniyor yoksa herhangi bir daire diğerlerinden farklı olduğu görülerek mi satın alınıyor?

Bu nedenle hayvanların ve evlerin ölçü, tartı veya sayı ile satılmadığı söylenir. Bazı insanların hayvanlarını kilo ile sattığını söylüyorsunuz ancak bu her hayvan için geçerli değildir; zira belirli bir koyunu tartıyla yani kiloyla satılabilir ancak her koyun ve her hayvan bu şekilde satılmaz; örneğin inek tartıyla satılmaz... zira bana yanınızda yüz kilo bir hayvan olduğunu söylemezsiniz (tabi kastedilen onun canlı olmasıdır).

Bazı insanların evleri metreyle sattığını söylüyorsunuz ancak bu, her ev için geçerli değildir; zira bu ev on metre gelirken şu ev yirmi metre gelebilir ve benzerleri gibi. Dolayısıyla vasfın belirlenmesi ölçüyle değildir; zira bana, yanınızda yüz metre daire olduğunu söylemezsiniz...

Ve benzerleri gibi.....]

Umarım bu kadarı yeterli olmuştur. En iyi bilen ve hüküm veren Allah'tır.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 11 Rabi'u'l Ahir 1446

M. 14/10/2024

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<https://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4487>